

भूमिका 1 Earth, ground, soil. -2 A place, region, spot (of ground). -3 A story, floor (of a house); गृहोपरि° the flat roof of a house. -4 Step, degree; मधु-मतीसंज्ञां भूमिकां साक्षात्कुर्वतः Yoga. S.; or नैयायिकादिभिरात्मा प्रथमभूमिकायामवतारितः Sāṅkhyapravachanabhāṣya. -5 A tablet or board, as for writing; see अक्षरभूमिका. -6 A part or character in a play; या यस्य युज्यते भूमिका तां खलु तथैव भावेन सर्वे वर्ग्या पाठिताः; कामन्दक्याः प्रथमां भूमिकां भाव एवाधीते Mā. 1; or लक्ष्मीभूमिकायां वर्तमानोर्वशी वारुणीभूमिकायां वर्तमानया मेनकया पृष्ठा V. 3; Śi. 1. 69; (अन्यरूपैर्यदन्यस्य प्रवेशः स तु भूमिका Bharata). -7 Theatrical dress, an actor's costume. -8 Decoration (as of an image). -9 A preface or introduction to a book. -Comp. -भागः a floor, threshold.

भूमी The earth; see भूमि. -Comp. -कदम्बः = भूमि-कदम्बः. -ध्रः A mountain; आरामप्रायभूमीध्रं तीर्थप्रायनदीनदं (देशं) Śiva B. 29. 87. -पतिः, -भुज् m. a king. -रुह् m., -रुहः a tree.

भूयम् The state of being or becoming; as in ब्रह्मभूयम्; दाशरथिभूयम् Śi. 14. 81.

भूयश्च ind. 1 Mostly, generally, commonly, as a general rule; द्वेष्यो भवति भूयश्चः Mb. 10. 2. 17. -2 Exceedingly, in a high degree. -3 Again, more further.

भूयस् a. (-सी f.) [अतिशयेन बहु ईयसुन्] 1 More, more numerous or abundant. -2 Greater, larger; तद्दर्शनाद्-भूच्छंभोर्भूयान् दारार्थमादरः Ku. 6. 13. -3 More important. -4 Very great or large, much, many, numerous; भवति च पुनर्भूयान् भेदः फलं प्रति तद्यथा U. 2. 4; भद्रं भद्रं वितर भगवन् भूयसे मङ्गलाय Mā. 1. 3; U. 3. 48; R. 17. 41; U. 2. 3. -5 Rich or abounding in; एवंप्रायगुणभूयसी स्वच्छतिम् Mā. 1. -6 Vehement, severe. -ind. 1 Much, very much, exceedingly, largely, greatly. -2 More, again, further more, moreover; पाथेयसुत्सृज बिसं प्रहणाय भूयः V. 4. 15; R. 2. 46; भूयश्चाह त्वमसि शयने कण्ठलमा पुरा मे Me. 113. -3 Repeatedly, frequently; पूर्व भूयः first, in the first place -next, in the next place. (The form भूयसा is often used adverbially in the sense of 1 very much, in a high degree, exceedingly, beyond measure, for the greater part; न खरो ने च भूयसा मृदुः R. 8. 9; कुसुमपुरभुवो भूयसा दुःखयन्ति Mu. 6. 9; पश्चार्धेन प्रविष्टः शरपतनमयाद् भूयसा पूर्व-कायम् Ś. 1. 7. -2 generally, as a general rule; भूयसा जीविधर्म एषः U. 5). -Comp. -कर a. augmenting, increasing. -काम a. very desirous of anything. -दर्शनम् 1 frequent observation; भूयोभूयोदर्शनेन यत्र यत्र धूमस्तत्र तत्रामि-रिति व्याप्तिं गृहीत्वा T. S. -2 an inference based on frequent and wide observation. -भावः increase, growth, progress. -भूयस् ind. again and again, repeatedly; भूयोभूयः सविध-नगरीरथ्यया पर्यटन्तम् Mā. 1. 15. -मात्रम् the greatest part, most of. -विद्य a. 1 more learned. -2 very learned.

भूयस्त्वम् 1 Abundance, plentifulness; क्लेदनं पिण्डनं तृप्तिः प्राणान्प्यायनोन्दनम् । तापापनोदो भूयस्त्वमम्भसो वृत्तयस्त्वमाः ॥ Bhāg. 3. 26. 43. -2 Majority, preponderance.

भूयिष्ठ a. [अतिशयेन बहु इष्टन् भ्वादेशे युक् च] 1 Most, most numerous or abundant. -2 Most important, principal, chief. -3 Very great or large, very much, much, many, numerous. -4 Chiefly or for the most part composed of, mostly composed or consisting of, chiefly filled with or characterized by (at the end of com.); अभिरूपभूयिष्ठा परिषद् Ś. 1; शूल्यमांसभूयिष्ठ आहारोऽस्यते Ś. 2; राष्ट्रेषु कतमत्सुपुरुषभूयिष्ठम् Dk.; शिल्पदारिकाभूयिष्ठं परिजनम् M. 5; R. 4. 70. -5 Almost, mostly, nearly all (usually after a past passive participle); अये उदितभूयिष्ठ एष तपनः Mā. 1; निर्वाणभूयिष्ठमथास्य वीर्यम् Ku. 3. 52; V. 1. 8. -ष्टम् ind. 1 For the most part, mostly; भूयिष्ठमन्यविषया न तु दृष्टिरस्याः Ś. 1. 30. -2 Exceedingly, very much, in the highest degree; भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने Ś. 4. 18; R. 6. 4; 13. 14.

भूर् ind. 1 One of the three Vyāhritis. -2 The lowest of the seven lower worlds. -3 A spiritual son of Brahman. -Comp. -भुवः N. of one of the mindborn sons of Brahman. -लोकः 1 the terrestrial world, earth. -2 the country south of the equator.

भूरि a. [भू-क्तिन् Uṇ 4. 65] Much, abundant, numerous, copious; प्रेङ्खद्भूरिमयूख ... Mā. 6. 5. भूरिभार-भराकान्तो बाधति स्कन्ध एष ते । न तथा बाधते स्कन्धो यथा बाधति बाधते ॥ Subhāṣ. -2 Great, large. -m. 1 An epithet of Viṣṇu. -2 Of Brahman. -3 Of Śiva. -4 Of Indra. -f. Reason, intellect. -n. Gold. -ind. 1 Very much, exceedingly; नवाम्बुभिर्भूरि विलम्बिनो घनाः Ś. 5. 12. -2 Frequently, often, repeatedly. -Comp. -कालम् ind. for a long time. -कृत्वस् ind. many times, repeatedly; मर्मज्जा ते तन्वं भूरि कृत्वः Rv. 3. 18. 4. -गन्धा a particular perfume. -गमः an ass. -गुण a. 1 multiplying greatly. -2 bearing manifold fruit. -तेजस् (-स्) a. possessed of great lustre. (-m.) fire. -द a. liberal. -दक्षिण a. 1 attended with rich presents or rewards. -2 giving liberal rewards, munificent. -णः N. of Viṣṇu; कपीन्द्रो भूरिदक्षिणः V. Sah. -दानम् liberality. -घन a. wealthy. -धामन् a. possessed of great lustre or energy. -प्रयोग a. frequently used, in common use (as a word). -प्रेमन् m. the ruddy goose. -फेना a species of plant, सप्तल (Mar. शिकेकाई). -भाग a. wealthy, prosperous; अवेश नो वसतयः खलु भूरिभाग । यः सर्वदेवपितृभूतवृ-देवमूर्तिः Bhāg. 10. 48. 25. -भोज a. having many enjoyments. -मायः a jackal or fox. -रसः the sugar-cane. -रामः a donkey, ass. -लाभः a great gain. -विक्रम a. very brave, a great warrior. -वृष्टिः f. a heavy rain. -व्यय a. spending much; lavish in expenditure; भूरिव्यया प्रचुरवित्तसमागमा च केश्याङ्गनेव नृपनीतिरेकरूपा Pt. 1. 425. -श्रवस् m. N. of a warrior on the Kaurava side slain by Sātyaki.

भूरिज् f. The earth.

भूरिचम् ind. manifoldly, variously.